

Høringsnotat til statsbudsjettet 2019

HLF (Hørselshemmedes Landsforbund) er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med 66 000 medlemmer. 14,5 % av Norges befolkning over 20 år¹ har en hørselshemming som påvirker hverdagen, som sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv. En del av disse har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og kunnskap i å mestre sin hverdag. Gruppen av hørselshemmede er mangfoldig og stadig flere rammes av hørselsnedsettelse. Anslag viser at det i 2020 vil være om lag en million nordmenn som vil ha en hørselsutfordring.²

Programkategori 09.00 Adm. Kap. 601 Utredning. Forskning m.m Post 21 Spes. Driftsutgifter.
MERKNAD 1: Stortinget ber Regjeringen utarbeide en kunnskapsinnsamling på hørsel og arbeid. Se på det samlede tilbudet og utarbeide en helhetlig og tverrdepartemental hørselsplan.

Det er lite kunnskap om hørsel og arbeidsliv. Det bør derfor gjennomføres en kunnskapsinnsamling på hørsel i arbeidslivet, se på det samlede tilbudet og utarbeide en helhetlig og tverrdepartemental hørselsplan. Dette blant annet for å hindre at personer med hørselshemming støtes ut av arbeidslivet. Det er også viktig å koordinere alle tjenester hørselshemmede bruker. Norske og internasjonale studier viser at mange høreapparater ikke tas i bruk, fordi tilpasning og opplæringen i bruken er mangelfull. Tallet kan være så høyt som 22 prosent³. Tar vi utgangspunkt i antatt bevilgning for 2019, kan det innebære at høreapparater for over 160 millioner kroner årlig legges i en skuff. I tillegg kommer andre store samfunnsmessige kostnader, både på individ- og samfunnsnivå. Forskning viser at bruk og nytte av høreapparat er signifikant knyttet til oppfølging av hørselsfaglige instanser⁴. Tilpasning og opplæring i bruk av høreapparater sorterer hovedsakelig under Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) sin ansvarsportefølje, mens utgiftene til selve høreapparatene sorterer under Arbeids- og sosialdepartementet (ASD). Det er derfor viktig at HOD og ASD samhandler i oppfølgingen av hørselshemmede, slik at ressursene nyttiggjøres til beste både for individet og samfunnet. En helhetlig plan for hørselsfeltet vil bidra til å sette i system hva som er behovet og for så å utvikle hvilke tiltak som må til for at hørselshemmede gis mulighet til et godt liv. Vi oppfordrer Helse- og omsorgsdepartementet til å utarbeide dette i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet. Tilsvarende forslag tas også opp med Helse – og omsorgskomiteen.

Programkategori 29.60, Kap 2661, post 73 og post 76 om hjelpemidler og bedring av funksjonsevnen.

MERKNAD 2: Stortinget ber regjeringen prioritere tolkeområdet og ansette flere skrivetolker i faste stillinger i NAV /Tolkesentralene.

Behovet for tolketjenester er særlig stort innenfor undervisning og arbeid, men stadig flere får også avslag på tolk ved annen samfunnsdeltakelse, særlig kortvarige oppdrag utenfor ordinær arbeidstid. Det er en utfordring å sikre at alle som har behov for tolk får det. Dette bekrefter også proposisjonen, men legger

¹ Engdahl B, Tambs K, Borchgrevink HM, Hoffman HJ. Screened and unscreened hearing threshold levels for the adult population: Results from the Nord-Trøndelag Hearing Loss Study. *Int J Audiol.* 2005; 44, 213-230.
http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=Content_6496&Main_6157=6263:0:25.6102&MainContent_6263=6496:0:25.6109&Content_6496=6178:50246:25.6109:0:6562:14:::0:0

² Hearing impairment among adults (HIA). Oslo: Senter for medisinsk metodevurdering, Sintef – a report of a joint project, 2001

³ Solheim, Jorunn: "Hearing loss in the elderly" Doktoravhandling, Universitetet i Oslo (2011)

⁴ Solheim, J. et al (2012): "Factors affecting older adults' use of hearing aids". *Scandinavian Journal of Disability Research.*

For mer informasjon kontaktes leder av interessepolitisk avdeling i HLF, Merete J Orholm på 91628776 eller orholm@hlf.no

allikevel opp til en volumvekst på 0 prosent. Hørselshemmede har i dag en lovhjemlet rett på tolk gjennom folketrygden, med den finansielle sikkerheten dette innebærer. HLF ønsker ikke en endring i dette. Mange hørselshemmede er avhengige av skrive-tolk for å være aktive samfunnsborgere. På grunn av avslag på tolk må planlagte aktiviteter avlyses og aktiv samfunnsdeltakelse hindres. Resultatet blir ofte sosial tilbaketrekking, isolasjon og ensomhet. Tolketjenesten begrunner avslag med at det ikke er kapasitet nok, at det er for få tolker til å ta skrive-tolkoppdrag og at tolkene ikke kan pålegges å arbeide kveld eller helg. Det siste begrunnes i at de fleste skrive-tolkene er frilansere. For brukerne er det rettighetsbrudd som kan støte dem ut av aktiv deltakelse i arbeid, utdanning samt organisasjons- og samfunnsliv. Det er viktig å opprettholde fokuset på tolkeområdet som helhet, men spesielt på gode formidlingsrutiner og på rekruttering av tolker. NAV og tolkesentralene må ansette flere skrive-tolketolker i tolketjenesten, slik at også kortvarige og mer ugunstige oppdrag dekkes.

MERKNAD 3. Rammene for tilpasningskurs økes og tilskuddssatsene høynes.

I dag er det få mestrings- og rehabiliteringstilbud for hørselshemmede som er yrkesaktive, er i ferd med å falle ut eller ønsker seg tilbake i arbeid. Tilpasningskursene er etterspurt og midler til å avholde flere kurs må prioriteres. Det er også etterspørsel etter kommunikasjons- og oppfølgingskurs fra tidligere deltakere på tilpasningskurs.

Hørselshemmede har i dag en lovhjemlet rett på tilpasningskurs gjennom folketrygden. HLF ønsker ikke en endring i dette. Dette sikrer tilgang til tilpasningskurs uavhengig av bosted eller økonomi. Det er viktig med en helhetlig og individuell tilpasset rehabilitering for yrkesaktive hørselshemmede, slik at de både er i stand til å komme raskere tilbake til arbeid og/eller beholde jobben. I rehabiliteringsfasen må det psykososiale vektlegges, med særlig fokus på mestring av sin funksjonshemming og deltakelse i arbeidslivet. Bevissthet og informasjon omkring ekstrabelastingene hørselshemmede har i arbeidslivet er av stor betydning både i det forbedrende og det forebyggende arbeidet.

Programkategori 29.60, Kap 2661, post 78 Høreapparater

MERKNAD 4: Høreapparater skal være gratis, sortimentet godt og mangfoldig.

Statsbudsjettet legger til grunn en maksimal prisgrense for høreapparater. Det er viktig at det åpnes opp for at en bruker som ikke kan nyttiggjøre seg høreapparater innenfor prisgrensen, får tilgang til de høreapparater det medisinske fagmiljøet sier at vedkommende må ha. En prisgrense må ikke være et hinder for at brukeren får det apparatet som vedkommende best kan nyttiggjøre seg for å være en aktiv samfunnsborger.

Politikk for personer med nedsatt funksjonsevne. (Prop. 1S. (2018-2019) BLD. Universell utforming (Kap 872 post 21 og 71). Programposten er oversendt Arbeids- og sosialkomiteen til behandling.

MERKNAD 5: Det bevilges 100 millioner i en egen tilskuddspost til universell utforming av eksisterende skolebygg i kommunene, for å følge opp Veikartet for universell utforming av eksisterende skolebygg.

Hele 80 prosent av norske skoler er ikke tilgjengelige for elever med funksjonshemming. I Regjeringens politiske plattform skrives det at skoler og undervisningsbygg skal prioriteres i arbeidet med universell utforming. I 2018 kom forslag til en nasjonal plan for å oppgradere alle grunnskolenes bygg og uteområder (Veikart for universell utforming av eksisterende skolebygg), slik at alle barn kan gå på sin nærskole innen 2030. Første skritt i planen er en kartlegging som skal være ferdig i 2020. Det er ikke satt av midler til dette i budsjettforslaget. Det må være et politisk mål å gjøre skolene universelt utformet, for å sikre god læring og sosialt samspill for alle, både elever og lærere.